

## ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 327:351.86

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-1>

Ю.І. ГРУЦЕНКО,  
здобувача ступеня «Доктора філософії»  
Донецький національний університет імені Василя Стуса  
<https://orcid.org/0009-0000-3016-3407>

### ЗМІСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ НАТО: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена порівняльному аналізу змісту національних інтересів у сфері безпеки і оборони України та держав НАТО задля визначення вектору подальшого розвитку безпекової політики в Україні. Досліджено наукові позиції вчених щодо спільності національних інтересів та їх місця в безпековій політиці нашої держави та Альянсу. Охарактеризовано ключові аспекти стратегічних концепцій обох держав у хронологічному порядку. Наголошено на чітку позицію НАТО щодо засудження вторгнення росії в Україну, неодноразових порушень росією міжнародного гуманітарного права та підтримки становлення сильної і незалежної України як запоруки стабільності на євроатлантичному просторі. Здійснено аналіз правового підґрунтя двосторонніх відносин між Україною та Альянсом: основних положень Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО (1997), Декларації про доповнення Хартії про особливе партнерство (2009), Стратегії України щодо НАТО (2002). Порушено проблему перманентного пошуку удосконалення механізмів забезпечення безпекової політики України та НАТО задля протистояння новим загрозам з боку ворога – росії, та забезпечення безпеки в Європі. Досліджено національне законодавство на предмет політичного курсу України, стратегій безпеки нашої держави. Зроблено висновок про те, що двосторонні відносини України та НАТО щодо збереження та захисту їх спільних інтересів в контексті безпеково-оборонної політики є запорукою гарантування миру в європейському регіоні та протистояння агресивно налаштованим державам Сходу (російська федерація, білоруська федерація). Наголошено на тому, що в період глобалізації та перерозподілу важелів впливу у світі, налагодження співробітництва з іншими державами задля збереження та захисту спільних інтересів є одним зі шляхів гарантування миру та безпеки. Членство в НАТО є пріоритетом для України, що закріплено як в законодавстві України, так і в міжнародних договорах.

*Ключові слова:* національна безпека, національний інтерес, НАТО, Україна, мир, євроатлантичний простір.

**Постановка проблеми.** Північноатлантичний альянс (далі – НАТО або Альянс) – це один з найбільш потужних військово-політичних союзів, які сьогодні існують у світі. Він налічує 32 держави, об'єднаних спільною метою – забезпечення свободи та безпеки в північноатлантичному регіоні [1].

Держави Альянсу мають потужну військову силу, що дає змогу впливати на розвиток глобальних політичних процесів. Саме тому дослідження безпекової політики НАТО та її порівняння з безпековою політикою України сприятиме визначенню ключових моментів, на яких доцільно зробити акцент в подальшому плануванні вектору удосконалення правового забезпечення вітчизняної національної безпеки, що є актуальним в умовах тривалої російсько-української війни.

Крім того, більшість експертів у сфері геополітики та політологів схиляються до думки, що безпекові гарантії для України у боротьбі з російською агресією можливо забезпечити лише шляхом вступу до НАТО, а отже, питання співвіднесення змісту національних інтересів у сфері безпеки і оборони України та держав Альянсу є особливо актуальним в умовах викликів сучасного суспільства.

**Стан дослідження.** Варто зауважити, що на доктринальному рівні окремі питання окресленої вище проблеми досліджували такі учені: Є. Білоусов, О. Воронова, Т. Дацьо, А. Ключко, та С. Прийдун, І. Семенець-Орлова, Ю. Стужук, І. Тодоров, І. Шишкін, М. Шпура, І. Яковюк та багато інших. Однак, комплексне порівняння змісту національних інтересів у сфері безпеки і оборони України та держав НАТО з урахуванням сучасної геополітичної ситуації в Європі досі науковцями не було проведене.

**Метою статті** є здійснити порівняльний аналіз змісту національних інтересів у сфері безпеки і оборони України та держав НАТО задля визначення вектору подальшого розвитку безпекової політики в Україні.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідно до ст. 1 Північноатлантичного договору про заснування НАТО (1949 р.) сторони зобов'язуються вирішувати всі міжнародні спори, учасниками яких вони можуть стати, мирними засобами і таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир, безпеку та справедливість. У ст. 5 документу встановлено: сторони погоджуються, що збройний напад на одну або кількох із них у Європі чи у Північній Америці вважатиметься нападом на них усіх [2].

Як наголошують І. Яковюк та Є. Білоусов, міцність відносин у межах союзу залежить від наявності спільних інтересів і системи цінностей. Ще з моменту створення НАТО демократія, права людини й відданість міжнародному правопорядку вважаються його фундаментом, а також основою трансатлантичних відносин. Жодна із держав-учасниць Альянсу не може самотужки захистити свої демократичні, економічні, технологічні й стратегічні інтереси [3, с. 104].

Закінчення Другої світової війни принесло для більшості держав усвідомлення потреби в забезпеченні миру, що можливо було досягнути лише шляхом об'єднання спільних зусиль для протистояння викликам. Безпека стала основоположним національним інтересом більшості країн на тлі втрат та розрухи, спричинених війною. Саме безпека була фундаментом для подальшого розвитку – економічного, політичного, культурного.

Хоча Україна не є членом НАТО, в аспекті формування стратегій безпекової політики наша держава та Альянс об'єднані багатьма спільними інтересами. Як стверджує С. Прийдун, мова йде про демократію, права людини, верховенство права, дотримання норм міжнародного права тощо. У заявах, деклараціях, асоціаціях, спільних заявах НАТО неодноразово робить акцент на готовності до підтримки України, а саме: забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності та підготовки до євроатлантичної інтеграції. У свою чергу, в Україні на законодавчому рівні визначено пріоритетність досягнення повноправного членства в Альянсі [4, с. 37].

Для комплексного розуміння напрямів діяльності НАТО доцільно проаналізувати його стратегічні концепції – документи, які закріплюють основні завдання, керівні принципи щодо політичної та військової адаптації, цінності та цілі, а також виклики та можливості Альянсу.

Варто зауважити, що період існування НАТО поділяють на два основних етапи: період холодної війни (1949-1991 р.р.) та епоха після холодної війни (1991-2022 р.р.). З 2022 р. почав формуватися третій етап, який характеризується відновленням геостратегічної конкуренції внаслідок агресії росії в Україні та піднесення Китаю. Якщо для першого етапу діяльності НАТО була притаманна оборонна та стримуюча політика, то другий етап передбачав розширення спрямованості активності Альянсу – поняття співпраці та безпеки доповнювали основні концепції стримування та оборони [5].

Доцільно зупинитися на аналізі чотирьох останніх Стратегічних концепцій НАТО (1991, 1999, 2010, 2022), які було представлено вже в період існування України як незалежної та суверенної держави та були дотичними до подій, що відбувалися в нашій державі.

Стратегічну концепцію НАТО 1991 р. було прийнято на Римському саміті. В її основі було закладено принцип гнучкого реагування. Зміст документу передбачав ідею про роз-

виток ідентичності європейської безпеки та оборонної ролі шляхом зміцнення європейської опори в НАТО, що служитиме як інтересам європейських держав, так і Альянсу загалом. Тобто, мова йде про забезпечення індивідуального національного інтересу в безпековій сфері кожного члена НАТО колективними зусиллями. Передбачалося, що міцність НАТО полягає у накопиченні значної сили, більшої за силу будь-якої іншої європейської держави.

Відповідна концепція ґрунтується на основі принципу, відповідно до якого жодна сторона Альянсу не буде покладатися виключно на власні національні зусилля для вирішення безпекових проблем. При цьому, вони не позбавляються права та обов'язку брати на себе суверенну відповідальність у сфері оборони.

У цілому, політика безпеки НАТО у Стратегічній концепції 1991 р. заснована на трьох взаємодоповнювальних елементах: діалог, співробітництво та підтримка спроможності колективної оборони [6]. З аналізу вищезазначеного документу випливає, що Альянс після закінчення холодної війни став на шлях утвердження свого статусу як центру забезпечення миру, безпеки та стабільності в Європі, цим самим гарантуючи державам-членам забезпечення їх національних інтересів у сфері безпеки та оборони.

Стратегічна концепція 1999 р. закріплювала такі цінності: спільна оборона, мир та стабільність в євроатлантичному регіоні, співпраця та діалог з іншими державами, включно з росією, Україною та країнами Середземномор'я; відкритість вступу до Альянсу нових членів; співробітництво з іншими міжнародними організаціями тощо. Особливий акцент було зроблено на небезпеці накопичення ядерного потенціалу за межами Альянсу. Окрему увагу слід приділити питанню місця росії та України в новій редакції концепції. Так, у п. 36 передбачалося, що «у рамках Основоположного акту НАТО-Росія про взаємні відносини, співпрацю та безпеку НАТО та Росія взяли на себе зобов'язання розвивати свої відносини на основі спільних інтересів, взаємності та прозорості для досягнення тривалого та інклюзивного миру в євроатлантичному регіоні». П. 37 документу встановив, що «НАТО відданий подальшому зміцненню свого особливого партнерства з Україною на основі Хартії Україна-НАТО, включаючи політичні консультації з питань, що становлять спільне занепокоєння, і широкий спектр заходів практичного співробітництва. Альянс продовжує підтримувати суверенітет і незалежність України, територіальну цілісність, демократичний розвиток, економічне процвітання та її статус країни без ядерної зброї як ключових факторів стабільності та безпеки в Центральній і Східній Європі та Європі в цілому» [7].

В основу Стратегічної концепції НАТО 1999 р. було закладено принцип «партнерства заради миру» (п. 35), спрямований на забезпечення як спільних інтересів Альянсу, так і кожної окремої держави-учасниці, заради досягнення цілей НАТО [7].

Відповідно, Альянсу належала роль центру безпеки в Європі та євроатлантичному регіоні, яка вимагала активізації зусиль для збереження миру.

Стратегічна концепція НАТО 2010 р. передбачала три ключові завдання: 1) колективну оборону (як і попередні стратегічні концепції), 2) кризовий менеджмент та 3) кооперативну безпеку. Кризовий менеджмент означав використання політичних і військових інструментів, щоб допомогти впоратися з кризами, які можуть вплинути на безпеку Альянсу, перш ніж вони переростуть у конфлікти; зупинити поточні конфлікти, якщо вони впливають на безпеку Альянсу. Кооперативна безпека передбачала залученість Альянсу у зміцнення міжнародної безпеки через партнерство; активне сприяння контролю над озброєннями, нерозповсюдженню та роззброєнню; відкритість до надання членства в Альянсі всім європейським демократіям, які відповідають стандартам НАТО [8].

Навесні 2020 р. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг оголосив про початок процесу формування Стратегічної концепції «НАТО-2030», про що країни Альянсу домовлялися на Лондонському саміті в 2019 р. У 2022 р. була прийнята Стратегічна концепція НАТО 2022 р., яка передусім стосувалася порушення миру в Європі через агресію росії.

У передмові до документу зазначалося: «Жорстоке і беззаконне вторгнення Росії, неодноразові порушення нею міжнародного гуманітарного права, її жахаючі військові напади і звірства спричинили невимовні страждання і спустошення. Сильна і незалежна

Україна є вкрай важливою для стабільності на євроатлантичному просторі». Наголошувалося, що нестабільність, зростання стратегічного суперництва, поширення авторитаризму становлять виклик для інтересів і цінностей Альянсу [9, с. 1]. У концепції робиться акцент на побоюваннях щодо можливості загрози застосування ядерної зброї [9, с. 3-4]. Гостро порушено тему потенційного застосування проти НАТО хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних матеріалів та зброї ворожими державними та недержавними суб'єктами [9, с. 5-6].

Вторгнення російських військ в Україну, анексія Криму, початок повномасштабної російсько-української війни в 2022 р. зумовлювали НАТО до посилення безпекової політики, свідчили про появу нових викликів європейській безпеці, що можуть стати співмірними масштабам загроз часів Другої світової війни і, як результат – зашкодити інтересам кожної держави-учасниці НАТО [5].

І. Яковюк, Є. Білоусов у своїй науковій праці підкреслювали, що розв'язана росією війна проти України є свідченням того, що діючі принципи і правила побудови мирних відносин між Заходом і росією не працюють, а рівень невизначеності між сторонами відповідає періоду холодної війни. Це означає, що НАТО сьогодні набагато складніше дати солідарну відповідь на агресивну політику росії [3, с. 8].

І. Тодоров дотримується позиції, відповідно до якої росія – це не проблемний сусід, з яким можна домовитися, а «екзистенційний ворог», метою якого є повне знищення Української держави, руйнація Європейського Союзу та НАТО. З цього випливає, що лише консолідація Заходу разом з Україною здатна зупинити агресора та притягнути росію до відповідальності на міжнародному рівні [10, с. 17].

В контексті правового підґрунтя двосторонніх відносин між Україною та Альянсом слід зацентрувати увагу на Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО (Мадрид, 1997 р.) (далі – Хартія). Цей документ спрямований на зміцнення відносин між сторонами. У п. 1 Хартії НАТО висловлює переконання про те, що незалежна, демократична та стабільна Україна є одним із ключових факторів забезпечення стабільності у Центральній та Східній Європі та на континенті загалом. У п. 2 визначено спільні принципи сторін, що ґрунтуються на нормах міжнародного права, включаючи Статут ООН, Гельсінський Заключний акти, наступні документи ОБСЄ. П. 6 безпосередньо встановлює, що консультації між НАТО та Україною будуть охоплювати спільні інтереси: 1) політичні питання; 2) питання, пов'язані з безпекою, зокрема, розвиток євроатлантичної безпеки та стабільності, включаючи безпеку України; 3) запобігання конфліктам; 4) політичні та оборонні аспекти нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї тощо [11].

У 2009 р. було підписано Декларацію про доповнення Хартії про особливе партнерство від 21.08.2009 [12]. У 2002 р. було прийнято Стратегію України щодо НАТО, в якій було проголошено курс на повноправне членство в Альянсі. Однак, для цього слід було отримати Програму розширеного партнерства – провести реформи в політичній, економічній та військовій сфері, зміцнити демократію, верховенство права та свободу слова. У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 2003 р. основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України було визначено поглиблення співпраці з НАТО, з метою набуття членства в Альянсі. У Стратегії національної безпеки України від 2007 р. визначалися принципи, цілі, завдання і механізми захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави [13, с. 122]. На Бухарестському саміті у 2008 р. було підтримано членство України в НАТО за умови проведення політичних, економічних, оборонних, ресурсних, безпекових і правових реформ в країні [14].

З 2014 р., коли росія напала на Україну, здійснила незаконну анексію Криму, НАТО неухильно дотримувалася позиції цілковитої підтримки суверенітету і територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаних кордонів, що зазначено в Заяві Північноатлантичної ради щодо так званих «референдумів» на частинах території України [15]. Починаючи з 2016 р., допомога з боку НАТО надавалася під егідою Комплексної програми допомоги (далі – КПД), яка включає широкий спектр ініціатив у галузі розбудови оборонних спроможностей і трасових фондів в таких ключових галузях, як кіберзахист, логістика і проти-

дія гібридній війні, а також виділення фінансової допомоги. На Мадридському саміті у 2022 р. було ухвалено рішення про подальше розширення КПД, а на Вільнюському і Вашингтонському самітах у 2023 і 2024 рр. затверджено подальшу підтримку України у рамках КПД [14].

Попри спільність інтересів НАТО та України в протидії агресії росії та забезпеченні безпеки в Європі, Україна потребує постійного удосконалення механізмів забезпечення безпекової політики задля протистояння все новим загрозам з боку ворога – росії.

В аспекті аналізу вітчизняного законодавства варто зауважити, що Декларації про державний суверенітет України проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах. У ч. 1 ст. 3 цього документу встановлено, що політичний курс держави включає такі національні інтереси, як економічну самостійність, екологічну безпеку, культурний розвиток, зовнішню і внутрішню безпеку та спрямованість на налагодження дипломатичних та консульських зносин з іншими державами для зміцнення загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах [16].

Основний Закон держави у ст. 18 визначає спрямованість зовнішньополітичної діяльності України на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права [17].

У ч. 3 ст. 2 цієї статті Закону України «Про національну безпеку України» закріплено перелік фундаментальних інтересів України: 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами. Доцільно зауважити, що згідно із положеннями цього Закону документами довгострокового планування є Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегія кібербезпеки України, Національна розвідувальна програма (абз. 2 ч. 3 ст. 25) [18].

Окрему увагу доцільно приділити аналізу саме Стратегії національної безпеки України. Варто зауважити, що однією із засад, на яких ґрунтується відповідний акт, є взаємодія – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки. А в п. 34 окресленого документу прямо зазначається, що стратегічним курсом України є набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [19].

З наведеного випливає, що для реалізації окреслених завдань нормативно-правове забезпечення сфери національної безпеки України має відповідати стандартам країн-партнерів нашої держави, Європейського Союзу та НАТО.

**Висновки.** Підсумовуючи, слід зазначити, що двосторонні відносини України та НАТО щодо збереження та захисту їх спільних інтересів в контексті безпеково-оборонної політики є запорукою гарантування миру в європейському регіоні та протистояння агресивно налаштованим державам Сходу (російська федерація, білоруська федерація). У період глобалізації та перерозподілу важелів впливу у світі, налагодження співробітництва з іншими державами задля збереження та захисту спільних інтересів є одним зі шляхів гарантування миру та безпеки. Членство в НАТО є пріоритетом для України, що закріплено як в законодавстві України, так і в міжнародних договорах. Україна та Альянс мають значний перелік спільних інтересів, що впливає з дослідження стратегічних концепцій НАТО та законодавства нашої держави у сфері безпеки і оборони, а отже, набуття членства в НАТО для України є логічним кроком виконання обраного стратегічного курсу.

### Список використаних джерел

1. Що таке НАТО? *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/nato-welcome/index\\_uk.html](https://www.nato.int/nato-welcome/index_uk.html) (дата звернення 14.06.2024).
2. Північноатлантичний договір. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official\\_texts\\_17120.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm) (дата звернення 14.06.2024).
3. Яковюк І.В. Національна безпека України в умовах нових викликів європейській та євроатлантичній солідарності : монографія. Харків: ФОП Рубан В.В, 2022. 148 с.
4. Прийдун С. Актуальні аспекти співробітництва України і НАТО 2019-2022 р.р. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2023. Вип. 2. С. 33-39.
5. Стратегічні концепції. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_56626.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm) (дата звернення 24.06.2024).
6. Нова стратегічна концепція Альянсу (1991). *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_23847.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm) (дата звернення 24.06.2024).
7. Стратегічна концепція Альянсу (1999). *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_27433.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm) (дата звернення 24.06.2024).
8. Активне залучення, сучасна оборона: Стратегічна концепція оборони та безпеки членів Організації Північноатлантичного договору, ухвалена главами держав та урядів у Лісабоні. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_68580.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm) (дата звернення 25.06.2024).
9. Стратегічна концепція НАТО – 2022. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf) (дата звернення 27.06.2024).
10. Тодоров І. Україна – НАТО: сучасний стан відносин і перспективи. *Міжнародний науковий вісник*. 2023. Вип. 1-2 (27-28). С. 10-20.
11. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_002#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text) (дата звернення 04.06.2024).
12. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, підписаної 9 липня 1997 року. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021#Text) (дата звернення 04.06.2024).
13. Стужук Ю., Шпура М. Співробітництво України з НАТО: історична ретроспектива та сучасність. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2022. Вип. 3(76). С. 118-125.
14. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics\\_192648.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm) (дата звернення 04.06.2024).
15. Заява Північноатлантичної ради щодо так званих «референдумів» на частинах території України. *Офіційний веб-портал НАТО*. URL: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official\\_texts\\_207558.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_207558.htm) (дата звернення 04.06.2024).
16. Декларація про державний суверенітет України. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення 04.06.2024).
17. Конституція України: від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами).
18. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241 (із змінами).
19. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затв. Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення 24.06.2024).

## THE CONTENT OF NATIONAL INTERESTS IN THE SPHERE OF SECURITY AND DEFENCE OF UKRAINE AND NATO STATES: A COMPARATIVE ANALYSIS

*Yurii I. Hrutsenko*, Candidate for the degree of Doctor of Philosophy Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine)

E-mail: [yu.hrutsenko@donnu.edu.ua](mailto:yu.hrutsenko@donnu.edu.ua)

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-1>

**Keywords:** national security, national interest, NATO, Ukraine, peace, Euro-Atlantic space

The article is devoted to a comparative analysis of the content of national interests in the sphere of security and defence of Ukraine and NATO countries in order to determine the vector of further development of security policy in Ukraine. The scientific positions of scientists on the commonality of national interests and their place in the security policy of our country and the Alliance are studied. The key aspects of the strategic concepts of both states are described in chronological order. The author emphasises NATO's clear position on condemning Russia's invasion of Ukraine, Russia's repeated violations of international humanitarian law and support for the establishment of a strong and independent Ukraine as a guarantee of stability in the Euro-Atlantic area. The author analyses the legal basis for bilateral relations between Ukraine and the Alliance: the main provisions of the Charter on a Distinctive Partnership between Ukraine and NATO (1997), the Declaration on Amendments to the Charter on a Distinctive Partnership (2009), and Ukraine's NATO Strategy (2002). The problem of permanent search for improvement of the mechanisms of ensuring the security policy of Ukraine and NATO in order to counter new threats from the enemy - Russia, and to ensure security in Europe is raised. The national legislation on Ukraine's political course and security strategies is studied. It is concluded that bilateral relations between Ukraine and NATO to preserve and protect their common interests in the context of security and defence policy are a guarantee of peace in the European region and countering aggressive states in the East (the Russian Federation, the Belarusian Federation). It is emphasised that in the period of globalisation and redistribution of levers of influence in the world, establishing cooperation with other states to preserve and protect common interests is one of the ways to guarantee peace and security. NATO membership is a priority for Ukraine, which is enshrined in both Ukrainian legislation and international treaties.

### References

1. *Scho take NATO?* [What is NATO?] Available at: [https://www.nato.int/nato-welcome/index\\_uk.html](https://www.nato.int/nato-welcome/index_uk.html) (Accessed 14 June 2024).
2. *Pivnichnoatlantychnyj dohovir* [The North Atlantic Treaty] Available at: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official\\_texts\\_17120.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm) (Accessed 14 June 2024).
3. Yakoviuk, I. (2022). *Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh novykh vyklykiv ievropejskij ta ievroatlantychnij solidarnosti* [National Security of Ukraine in the Context of New Challenges to European and Euro-Atlantic Solidarity]. Monograph. Kharkiv, FOP Ruban V.V. Publ., 148 p.
4. Pryjdun, S. (2023). *Aktualni aspekty spivrobitnytstva Ukrainy i NATO 2019-2022 r.r.* [Current aspects of Ukraine-NATO cooperation in 2019-2022]. *Humanitarni studii: istoriia ta pedahohika* [Humanities studies: history and pedagogy], no. 2, pp. 33-39.
5. *Stratehichni kontseptsii* [Strategic concepts]. Available at: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_56626.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm) (Accessed 24 June 2024).
6. *Nova stratehichna kontseptsiiia Aliansu (1991)* [New Strategic Concept of the Alliance (1991)]. Available at: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_23847.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm) (Accessed 24 June 2024).
7. *Stratehichna kontseptsiiia Aliansu (1999)* [Strategic Concept of the Alliance (1999)]. Available at: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_27433.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm) (Accessed 24 June 2024).
8. *Aktyvne zaluchennia, suchasna oborona: Stratehichna kontseptsiiia oborony ta bezpeky chleniv Orhanizatsii Pivnichnoatlantychnoho dohovoru, ukhvalena hlavamy derzhav ta uriadiv u Lisaboni* [Active engagement, modern defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the North Atlantic Treaty Organisation, adopted by the Heads of State and Government in Lisbon] Available at: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_68580.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm) (Accessed 25 June 2024).
9. *Stratehichna kontseptsiiia NATO – 2022* [NATO Strategic Concept 2022] Available at: [https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf) (Accessed 27 June 2024).

10. Todorov, I. (2023). *Ukraina – NATO: suchasnyj stan vidnosyn i perspektyvy* [Ukraine - NATO: Current State of Relations and Prospects. International Scientific Bulletin]. *Mizhnarodnyj naukovyj visnyk* [International Scientific Bulletin.], no. 1-2 (27-28), pp. 10-20.
11. *Khartiia pro osoblyve partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru* [Charter on a Distinctive Partnership between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organisation] Available at: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_002#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text) (Accessed 04 June 2024).
12. *Deklaratsiia pro dopovnennia Khartii pro osoblyve partnerstvo mizh Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru ta Ukrainoiu, pidpysanoi 9 lypnia 1997 roku* [Declaration amending the Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organisation and Ukraine, signed on 9 July 1997] Available at: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021#Text) (Accessed 04 June 2024).
13. Stuzhuk, Yu., Shpura, M. (2022). *Spivrobitnytstvo Ukrainy z NATO: istorychna retrospektyva ta suchasnist* [Ukraine's Cooperation with NATO: Historical Retrospective and the Present]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho* [Collection of scientific papers of the Centre for Military and Strategic Studies of the Ivan Cherniakhovsky National Defence University of Ukraine], no. 3(76), pp.118-125.
14. *Vidpovid NATO na vtorhnennia Rosii v Ukrainu. Ofitsijnyj veb-portal NATO* [NATO Response to Russia's Invasion of Ukraine. Official NATO web portal] Available at: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics\\_192648.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm) (Accessed 04 June 2024).
15. *Zaiava Pivnichnoatlantychnoi rady schodo tak zvanykh «referendumiv» na chastynakh terytorii Ukrainy* [Statement by the North Atlantic Council on the so-called 'referendums' in parts of Ukraine] Available at: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official\\_texts\\_207558.htm](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_207558.htm) (Accessed 04 June 2024).
16. *Deklaratsiia pro derzhavnyj suverenitet Ukrainy* [Declaration of State Sovereignty of Ukraine.] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (Accessed 04 June 2024).
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 30, Art. 141.
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the National Security of Ukraine". *Bulletin of the Verkhovna Rada*, no. 31, Art. 241
19. *Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy «Bezpeka liudyny – bezpeka krainy»*, zatv. *Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku № 392/2020* [National Security Strategy of Ukraine 'Human Security - Country Security', approved by the President of Ukraine. Decree of the President of Ukraine of 14 September 2020 No. 392/2020]. *Ofitsijnyj veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (Accessed 24 June 2024).

Одержано 29.04.2025.